
SPECIFIC TRAINING DIFFICULTIES FOR PARTICIPANTS IN CHEMICAL GROUPS

Raya Dimitrova

Faculty of Pedagogy, SWU “Neofit Rilski” - Blagoevgrad, Republic of Bulgaria, r_dimitrova@swu.bg

Abstract: The article discusses the problem of chimerical groups at school as a deviant community and problems associated with their training, related to learning difficulties affecting an increasing number of children in the context of modern reality. In search of answers to ever-increasing forms of aggression violence and abnormal behavior in adolescents, our attention is directed to a weakly researched problem and its lack of understanding by the contemporary teacher, namely neuropsychological deficits and their relationship to deviant behavior. The lack of enough research on this issue provoked us to examine the topic of chimerical groups through the prism of some of the psychological development disorders and, in particular, specific disorders of the development of school skills. This article is a theoretical attempt to outline the specificities associated with the emergence of informal groups at school the dropout of children from the school system, the increase in antisocial acts, due to certain deficits in their development. Participants in chimeric groups are actually deviant behaviors that hardly cope with the requirements of the environment in which the violation of rules is found, is part of their nature. The reasons that accompany their development can be found both in the main socialization institutions and in their individual personal or biological characteristics. Based on its limited social inclusion, the aggressive and violent behavior practiced by the chimeric groups can be considered as an alternative to solving their problems. When the individual faces the alienation and the feeling of incomprehension on the part of adults and the social environment, from the earliest childhood, he begins to build a world in which certain rules exist. On their basis, the necessary balance of the individual is maintained, which in turn can accumulate internal tension and, in certain circumstances, through the existence of a current conflict (trigger mechanism) lead to violent incidents. Their distribution largely depends on the social commitment of all those responsible for complying with social and legal standards. The school chemical groups represent a rotating micro-community from adolescents who through their behavior pose a serious challenge to socially oriented science. One of the most difficult tasks posed to the specialists is the care of those children who in one way or another have been identified as difficult problem-ridden or deviant behaviors. The research interest in the subject is determined by the poor school achievements of adolescents with deviant behavior difficulties in learning content as well as their effective adaptation in the school environment. The early identification of problem areas in children with deviant behavior affecting specific learning difficulties is an important step in the prevention of unlawful behavior in general.

Keywords: chimeric groups, dyslexia, education, deviant behavior, crime.

СПЕЦИФИЧНИ ОБУЧИТЕЛНИ ТРУДНОСТИ ПРИ УЧАСТНИЦИ В ХИМЕРНИ ГРУПИ

Рая Димитрова

Факултет по педагогика, ЮЗУ “Неофит Рилски”- Благоевград, Република България
r_dimitrova@swu.bg

Резюме: Статията разглежда проблема за химерните групи в училище като девиантна общност и проблемите, свързани с тяхното обучение, съотнесени към обучителните затруднения, засягащи все по-голям брой деца в условията на съвременната реалност. В търсене на отговори за все по-нарастващите форми на агресия, насилие и отклонения в поведението на подрастващите, вниманието ни е насочено към слабо изследвания проблем и неразпознаването му от съвременния учител, а именно невropsихологичните дефицити и връзката им с девиантното поведение. Липсата на достатъчно изследвания по този въпрос ни провокира да разгледаме темата за химерните групи през призмата на част от разстройствата в психологичното развитие и по конкретно, специфичните разстройства на развитието на училищните умения. Статията е теоретичен опит да се очертаят спецификите, свързани с възникването на неформалните групи в училище, отпадането на децата от училищната система, увеличаването на противообществените прояви при малолетни и непълнолетни, обуславящи се от определени дефицити в тяхното развитие. Участниците в химерни групи, всъщност са деца с отклоняващо се поведение, които трудно се справят с изискванията на

средата, в която се намират, а нарушаването на правилата е част от тяхната същност. Причините, които съпътстват тяхното развитие могат да се търсят, както в основните социализиращи институции, така и в индивидуални им личностни или биологични характеристики. Въз основа на своята ограничена социална вградимост, агресивното и насилствено поведение, практикувано от химерните групи може да се смята като алтернатива за решаване на техните проблеми. Когато още от най-ранна детска възраст, индивидът се сблъсква с алиенацията и чувството за неразбиране от страна на възрастните и социума, той започва да изгражда свой свят, в който съществуват определени правила. На тяхната основа се поддържа равновесието необходимо на индивида, което от своя страна може да акумулира вътрешно напрежение и при определени обстоятелства, чрез наличието на актуален конфликт (пусков механизъм) да доведе до прояви на насилие. Тяхното разпространение до голяма степен зависи от социално – превантивната ангажираност на всички отговорни институции за спазването на социалните и правовите норми. Химерните групи в училище представляват обособена микрообщност от юноши, които чрез своето поведение се явяват сериозно предизвикателство за социалнопедагогическата наука. Една от най-трудните задачи поставени пред специалистите е възпитателната работа с тези деца, които по един или друг начин са определяни като трудни, проблемни, дезадаптивни или с девиантно поведение. Изследователският интерес към разглежданата проблематика е детерминиран от слабите училищни постижения на подрастващите с девиантно поведение, трудностите при усвояването на учебното съдържание, както и тяхната ефективна адаптация в училищната среда. Ранното идентифициране на проблемните области при децата с девиантно поведение, засягащи специфичните обучителни затруднения е важен етап за превенцията на противоправното поведение като цяло.

Ключови думи: химерни групи, дислексия, образование, девиантно поведение, престъпност.

Съществуването на химерни групи като педагогическа реалност в българското училище, дава повод да се търсят причините за тяхното възникване в различни интердисциплинарни науки. Химерните групи са неформални групи, които изпъкват със социално дезадаптивното си поведение, а проявите на агресия са основният модел, който следват. В образователната среда, тяхното поведение се отнася към разрушителните действия, съпътствани с редица нарушения на моралните, правните и училищните норми, с което се поставя предизвикателството пред съвременната научна област, да изследва нови измерения, свързани с тези отклонения и да задейства нови механизми за превенция и корекция. В химерната микросреда се формират индивиди с негативна насоченост, които възприемайки нейното съдържание, стават изразители на непосредствената или косвената страна на вътрешногруповите отношения. В тях от важно значение са спазването на груповите норми и ориентирането им към груповите ценности, чрез които възниква и тяхната активна дейност, изразяваща се предимно в асоциално и антисоциално поведение.

Увеличаването на броя на неуспяващите ученици, отпадането им от образователната система и все по-нарастващите случаи на правонарушения при подрастващите ни дава повод да осмислим проблема, извън пределите на социалната среда и социализиращите институции. Продължителният училищен неуспех генерира отхвърляне и висока тревожност, която от своя страна може да доведе до отклонения в поведението и да насочи подрастващия към групи, в които да се чувства спокоен и разбран. Различните теории, описващи младежката престъпност се фокусират предимно върху психологическите, социологическите и биологичните фактори, както и разглеждат етническата принадлежност, социалната класа и пола като основи за възникване на отклонения в поведението и често се пренебрегва темата за индивидуалните характеристики, свързани с обучителните затруднения. Най-често разстройствата на развитието на училищните умения се отнасят пряко до специфичните разстройства на развитието на речта и езика. Според квалификацията на МКБ F80-F89, те се разделят на: (1) специфично разстройство на четенето (дислексия); (2) специфично разстройство на правописа (дисграфия); (3) специфично разстройство на аритметичните умения (дискалкулния); (4) смесено разстройство на училищните умения.

Дислексията е недостатъчно проучено състояние в българското научно поле, което затруднява училищните специалисти, защото е непознато за тях. Неговото непознаване е повод учениците да бъдат етикетирани като „умни, но мързеливи“, „разглезени“, „умствено изостанали“ или „болни“ (Матанова & Тодорова, 2013), но всъщност то е „несъответствие между потенциалните възможности на индивида и неговите реални постижения“ (Матанова, 2001). Дислексията се характеризира с редица затруднения, свързани с овладяването на учебния материал и училищните умения, но и с дефицити, отнасящи се до тяхното емоционално, поведенческо и социално функциониране (Матанова & Тодорова, 2013). Честите училищни неуспехи, водят до усещането за непълноценност, ниско самочувствие и изолираност, както и до конфликтни ситуации, агресивни прояви и психосоматични симптоми.

Hannell (2006) определя специфичните училищни затруднения като разстройство на един или повече психични процеси, отнасящи се до разбирането или използването на езика и речта, които засягат способността да се слуша, мисли, говори, чете, пише или да се решават математически задачи. Housk (1984) смята, че този тип разстройства в психологичната обработка могат да бъдат проявени в няколко области: (1) способност на мисленето; (2) слушане; (3) говорене; (4) четене; (5) правопис; (6) аритметични действия, както и засягащи психологичните процеси като внимание, памет и когнитивната им организация. Авторът въвежда специфичното понятие „чадър“, с което обединява всички термини, описващи този тип дефицити. В неговите проучвания се открояват някои специфични особености на учениците, имащи проблеми с овладяването на учебното съдържание: (1) хиперактивност; (2) груба фина моторика; (3) нарушения на процеса внимание; (4) импулсивност; (5) разстройство на паметта и мисленето; (6) специфични учебни увреждания; (7) нарушения на слуха и говора. Unger (1978) описва децата и младежите с разстройства в училищните умения като „необмислящи последиците от своето поведение“ и „хиперактивни, неконтролируеми, лесно обидчиви и непоказващи състрадание“. Освен това те имат лоша координация, учат се бавно, имат проблем с фината моторика и преработват информацията различно от другите ученици. При анализа на научната литература се откроява проучване на Zaremba et al.(1979), който обобщава различни резултати описани от съдии, адвокати и хора, работещи в правораздавателни институции и стига до извода, че затрудненията при работата с непълнолетни правонарушители са свързани с: (1) слаба памет; (2) необходимост от повтаряне на въпроси; (3) трудности при четене; (4) хиперактивност и липса на внимание; (5) невъзможност за следване на указания. В други проучвания (Dunivant, 1982; Pearl & Bryan, 1994) се констатира, че младежите с разстройства в училищните умения не разполагат с необходимите стратегии за справяне при сблъсък си с правораздавателните институции и трудно разбират съдебните производства. При тях липсват базисни езикови умения, трудности при възприемането на информацията и импулсивно поведение.

Концепцията за младежката престъпност може да бъде дефинирана като „зле функциониращи психични процеси“ (Aichorn, 1925), а нейни предикатори могат да бъдат: (1) липса на родителски умения; (2) неврологични дефицити и проблеми в ЦНС; (3) аномалии, възникнали по време на раждане (Greenwood & Zimring, 1985). В по-ранна училищна възраст, тези фактори се оказват предиспозиции за проява на отклонения в поведението и се манифестират като неподчинение, лъжи, кражби и агресия. В по-късна училищна възраст те включват – честа употреба и злоупотреба с алкохол, и психоактивни вещества, тютюнопушене, насилствени саморазправи, ниски академични постижения и слаби словесни умения (Greenwood & Zimring, 1985). Специфичните разстройства в развитието на училищните умения засягат от 5-17,5% от населението (Shaywitz, 1998), а според някои проучвания връзката им с престъпността е положителна, както се откроява в едно изследване на непълнолетни правонарушители. Авторите Kirk и Reid (2001), отбелязват, че 50% от изследваните млади престъпници притежават дислексични черти, но също така това са хора, които имат недиагностицирана дислексия. Диагностицирането е психо-медицински проблем, който обаче има своята социална измеримост е, че децата от средната класа имат по-голяма вероятност да бъдат диагностицирани с дислексия, отколкото тези от средната класа. Това е и основната хипотеза, която застъпват авторите Kirk и Reid, за връзката между дислексията, престъпността и ефективната подкрепа.

В изследване на непълнолетни с противообществени прояви и наложена възпитателна мярка „настаняване във възпитателно училище – интернат“, се установява, че подрастващите имат негативно отношение към училището и образователният процес. В 50% от случаите на изследваните лица, се констатира, че често са сменяли училища поради многократни наказания и бягства, не са били добри ученици и никога не са имали високи оценки. Негативната интеракция в училищната среда и дистанцията от образованието насърчават алиенацията и изолацията на индивидите, при което образователното изключване се превръща и в социално. Това се оказва сериозен проблем най-вече при децата, които вече са извършвали противообществени прояви и са били обект за налагане на възпитателно-корекционни мерки, тъй като те носят стигмата, етикета, който не могат да заличат. Категоризирането на децата като неуспяващи, лоши, с девиантно поведение, налагането на необективни наказания върху тях също се явява предикатор за противоправна реакция от тяхна страна (Димитрова, 2018). От друга страна, отношението на учителите в много случаи е съпътствано с педагогически грешки към новите ученици, което води до трудности в адаптирането на подрастващия, ниска успеваемост и го подтиква към бягства от училище, влизане в конфликтни ситуации и търсене на сходна среда, с която може да се идентифицира. В този случай химерната група представлява значителна възможност за алтернативна социализация, в която се акумулират възможности за стимулиране на процеса за формиране на девиантно поведение (Димитрова, 2018).

Децата със специфични обучителни трудности задействат механизъм за формиране на образа на аутсайдера. Като носител на химерната същност, аутсайдерите могат да бъдат потенциален контингент на химерните групи, тъй като за тях тя може да бъде единственото място, където да се чувстват значими. Много често те изглеждат чувствителни и раними, вгълбени в себе си личности, но в действителност крият пасивна агресия, породена от унижаването и тормоза в училище. Аутсайдерите носят травмите от отчуждението и липсата на разбиране, които в периода на юношеството оказват сериозно влияние върху личността на подрастващите и тяхното по нататъшно израстване. И макар тяхното поведение да изглежда като комфортизъм, всъщност крие дълбокия гняв и неудовлетвореност на индивида. Авторитарният образ на химерната личност може да бъде отражение на усвоения възпитателен модел в семейството, където наказанията и насилието са били основна част от дисциплината.

В класната стая тези ученици създават проблеми и са неудобни за учителите и педагогическите специалисти, но от основно значение е, че независимо от техните дефицити в училищните умения, те имат запазен интелект. Поведението им е свързано с „погнуса от академичната работа“ и негативна самоконцепция, породена от нагласите в родителите, връстниците и учителите, което обуславя алтернативните форми и подчинение на девиантни групи, отричащи неуспехите до форма на символно противоположност. Начините за справяне с непознатите химерни ученици и негативните последици от тяхното поведение, познати за съвременния училищен педагог са принудителната сила, която използват във формата на наказания, negliжиране и целенасочено отчуждение на учениците, неотговарящи на потребностите на училищната институция. Подобно педагогическо поведение, свързано с неразбирането на изконните проблеми на децата със специфични разстройства в училищните умения, води до педагогическо „насилие“ и може да се счита за престъпно, но и подбужда отчуждаването им от училище и присъединяването им към различни неформални групи. Чувството на отхвърленост, на неразбиране от конвенционалните институции поражда усещането на непринадлежност и фрустрация, на неприемане и отбягване на социалните взаимодействия, поради убеждението и страхът от подигравки, и унижение. Лошото академично представяне на подрастващите и липсата на привързаност към училищната институция, са предикатори за отпадането на учениците от образователната система и включването им в неформални групи с отклоняващо се поведение. Емоционалният живот на децата с дислексия е съпътстван от агресия, враждебност, гняв, завист, ненавист, злоба, презрение, отвращение. Реакциите им са продиктувани от афективна незрялост. Някои от тях не посещават редовно училище, други развиват склонност към зависимости и антисоциално поведение (Колчева, 2016).

Химерните групи са онази реалност, с която учители и родители се сблъскват постоянно. Те са сложен проблем, не само на образователните институции, но и на цялото общество, който поставя предизвикателството за реструктуриране на образователната система и акцентиране върху нови решения на проблемите, свързани с превенцията на отклоняващото се и престъпно поведение при подрастващите. Разбирането на обучителните затруднения при проблемните ученици от съвременния учител е важно условие за успешната му педагогическа дейност, която от своя страна е основен елемент за социализацията на личността. Изучаването на връзката между разстройствата на развитието на училищните умения и девиантното поведение при химерните групи като нова педагогическа реалност, ще допринесе за създаване на нови модели за успешна работа, както и избягване на етиктиране на децата, създаващи проблеми в училище.

ЛИТЕРАТУРА

- Aichorn, A. (1925). *Wayward youth*. Viking Press; New York.
- Dunivant, N. (1982). The relationship between learning disabilities and juvenile delinquency: Executive summary. Williamsburg, VA: National Center for State Courts.
- Greenwood, P., & Zimring, F. (1985). *One more chance*. Rand Corporation; Santa Monica.
- Hannell, G. (2006). *Identifying children with special needs: checklists and action plans for teachers*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Houck, C. (1984). *Learning disabilities-Understanding concepts, characteristics, and issues*. Prentice Hall; Englewood Cliffs, NJ.
- Kirk, J., & Reid, G. (2001). An Examination Of The Relationship Between Dyslexia And Offending In Young People And The Implications For The Training System. *Dyslexia*, 7(2), 77-84.
- Pearl R., & Bryan T. (1994). Getting caught in misconduct: Conceptions of adolescents with and without learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 27, 193-197.
- Shaywitz, S. E. (1998). Current Concepts - Dyslexia. *New England Journal Of Medicine*, 338(5), 307-312.

Unger, K. (1978). Learning disabilities and juvenile delinquency. *Journal of Juvenile and Family Courts*, 29 (11), 25-29.

Димитрова, Р., (2018). Децата в конфликт със закона и участието им в химерни групи. Стратегии на образователната и научната политика. Volume 26, N- 6.

Колчева, Н., (2016). Агресивно и виктимно поведение при деца с дислексия на развитието. НБУ.

Матанова, В., & Тодорова, Е. (2013). Ръководство за прилагане на методика за оценка на образователните потребности на децата и учениците. Институт за психично здраве и развитие, С.

Матанова, В., (2001). Дислексия, ИК "[Софи-Р](#)".

МКБ-10, (2008). Психични и поведенчески разстройства, изд. Национален център по опазване на общественото здраве. Българска психиатрична асоциация.